

«СІМЕЙНЕ ПРАВО»

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Освітньо-професійна програма: **Право**

Галузь знань: 08 **Право**

Спеціальність: 081 **Право**

Компонент освітньої програми – вибіркова дисципліна

Рік підготовки – 2 рік, семестр - IV

Кількість кредитів: 4

Мова викладання: українська

Дні занять: згідно з розкладом

Консультації: згідно з розкладом

Керівник курсу - **Гелецька Ірина Олександрівна**, викладач юридичних дисциплін, кандидат юридичних наук

Контактна інформація - geletska@ukr.net

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна **«Сімейне право»** відноситься до вибірових навчальних дисциплін, об'єктом вивчення якої є особисті немайнові та майнові відносини, що виникають на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення та інших юридичних фактів.

У курсі навчальної дисципліни передбачено вивчення поняття та особливостей сімейного права, сімейних правовідносин; сім'ї, шлюбу та їх правового регулювання; законодавчого регулювання сучасних сімейних правовідносин: порядку укладення та припинення шлюбу, особистих немайнових і майнових відносин подружжя, батьків і дітей, порядку і юридичних наслідків усиновлення, встановлення опіки та піклування над дітьми тощо, а також проблем розвитку та вдосконалення законодавства про шлюб та сім'ю.

Викладання дисципліни спрямована на формування системи знань про поняття, предмет та метод сімейного права, його джерела, основні інститути, особливості правового регулювання сімейних правовідносин та загальні закономірності і характерні особливості виникнення, функціонування і зміни сімейного законодавства в Україні з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо захисту прав та інтересів людини у сфері сімейного права, знайомство з особливостями правового регулювання сімейних відносин; набуття студентами знань та розуміння змісту норм сімейного законодавства України, формування умінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають між учасниками сімейних правовідносин, правильного застосування норм сімейного законодавства.

Дисципліна забезпечує формування у здобувачів вищої освіти компетентностей щодо аналізу міжнародних і вітчизняних нормативно-правових актів та опанування знання щодо формування правовідносин між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами у зв'язку із виникненням сім'ї, в тому числі шлюбу, спорідненості, усиновлення, а також при прийнятті на виховання дітей, які залишилися без піклування батьків

СТРУКТУРА КУРСУ ТА ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

КІЛЬКІСТЬ ГОДИН АУДИТ./САМОСТ.	ТЕМА	РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	ФОРМИ КОНТРОЛЮ
20/30	Змістовий модуль 1. Загальні положення сімейного права. Шлюб. Правовідносини між подружжям		
2/6 Л1	Тема 1. Поняття сімейного права. Сімейне законодавство	Знати поняття, предмет, метод, функції, принципи сімейного права; розуміти проблему визначення місця сімейного права в системі права; знати поняття та види джерел сімейного права.	Питання, ситуації для аналізу, тестові завдання
4/4 Л2, С1	Тема 2. Сімейні правовідносини. Здійснення та захист сімейних прав	Знати поняття сім'ї у соціологічному та юридичному розумінні, види сімейних правовідносин; підстави виникнення, зміни і припинення сімейних правовідносин; розуміти порядок здійснення сімейних прав і виконання сімейних обов'язків; розрізняти способи захисту сімейних прав; характеризувати участь органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів; знати особливості строків та позовної давності у сімейному праві; уміти аналізувати склад сімейних правовідносин; застосовувати способи захисту сімейних прав.	Питання, ситуації для аналізу, тестові завдання
4/6 Л3, С2	Тема 3. Шлюб. Недійсність шлюбу	Знати загальні положення про шлюб, умови його укладання та перешкоди до укладання шлюбу; порядок державної реєстрації шлюбу; правові наслідки шлюбу; розуміти поняття, підстави та правові наслідки недійсності шлюбу; розмежовувати три моделі недійсних шлюбів; уміти застосовувати відповідні сімейно-правові норми.	Питання, практичні завдання, тестові завдання
-/4	Тема 4. Особисті немайнові правовідносини подружжя	Знати поняття, особливості та види особистих немайнових прав та обов'язків подружжя; розуміти їх зміст та порядок здійснення.	Питання, ситуації для аналізу, тестові завдання
6/6 Л4, Л5, С3	Тема 5. Майнові правовідносини подружжя	Знати поняття та види майнових правовідносин подружжя; право особистої приватної та спільної сумісної власності дружини та чоловіка; розмежовувати майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка та об'єкти права спільної сумісної власності подружжя; розуміти порядок здійснення дружиною, чоловіком права особистої приватної власності та права спільної сумісної власності; аналізувати способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя; розуміти застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності	Питання, практичні завдання, тестові завдання

		подружжя; знати поняття шлюбний договір та порядок його укладання; характеризувати права та обов'язки подружжя по утриманню; знати загальні та спеціальні підстави стягнення аліментів з одного із подружжя на користь іншого; взаємний обов'язок участі дружини, чоловіка у витратах на лікування один одного.	
4/4 Л6, С4	Тема 6. Припинення шлюбу	Знати поняття та підстави припинення шлюбу; припинення шлюбу у зв'язку із смертю одного з подружжя; припинення шлюбу внаслідок його розірвання; розуміти передумови розірвання шлюбу в органах ДРАЦС та у суді; знати правові наслідки припинення шлюбу; характеризувати особливості режиму окремого проживання подружжя, порядок його встановлення та правові наслідки.	Питання, практичні завдання, тестові завдання модульний контроль
12/20	Змістовий модуль 2. Правовідносини між батьками і дітьми		
4/6 Л7, С5	Тема 7. Визначення походження дитини	Знати загальні підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини. Розуміти порядок визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою; батьки якої не перебувають у шлюбі між собою; народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій; знати порядок визнання батьківства/материнства в добровільному та судовому порядку; встановлення факту батьківства/материнства за рішенням суду; процедуру та підстави оспорування батьківства/материнства.	Питання, практичні завдання, тестові завдання
4/6 Л8, С6	Тема 8. Особисті немайнові правовідносини між батьками і дітьми	Розуміти принцип рівності прав та обов'язків батьків щодо дитини та дітей щодо батьків; знати права та обов'язки батьків щодо дітей, порядок здійснення цих прав та виконання батьківських обов'язків; розуміти порядок вирішення батьками питань щодо виховання дитини; участь органу ОПП, суду у вирішенні цих спорів; уміти характеризувати підстави позбавлення та правові наслідки позбавлення батьківських прав; порядок поновлення батьківських прав; випадки відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав; знати обов'язок дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про батьків.	Питання, практичні завдання, тестові завдання

4/8 Л9, С7	Тема 9. Майнові правовідносини між батьками і дітьми	Знати поняття права власності дитини на майно та права спільної сумісної власності батьків і дітей; розуміти порядок користування спільним майном та здійснення дій з управління майном дитини; характеризувати обов'язок матері, батька утримувати дитину/повнолітніх дочку, сина та його виконання; розрізняти способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину/повнолітніх дочки, сина; знати обставини, які враховуються судом при визначенні розміру аліментів; розуміти порядок стягнення аліментів за минулий час та визначення заборгованості за аліментами; відповідальність за прострочення сплати аліментів; знати підстави виникнення обов'язку повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та брати участь у додаткових витратах на батьків.	Питання, практичні завдання, тестові завдання модульний контроль
---------------	---	--	--

16/22	Змістовий модуль 3. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування		
4/6 Л10, С8	Тема 10. Усиновлення	Знати поняття, значення, умови, порядок усиновлення; вимоги до осіб, які можуть/не можуть бути усиновлювачами та порядок їх обліку; правові наслідки усиновлення; розуміти таємницю усиновлення та її законодавче забезпечення; розрізняти недійсність усиновлення та скасування усиновлення і їх правові наслідки; знати особливості усиновлення дитини іноземцями.	Питання, ситуації для аналізу, тестові завдання
4/4 Л11, С9	Тема 11. Опіка та піклування. Патронат над дітьми	Знати поняття та значення опіки та піклування над дітьми; умови і порядок призначення опікунів та піклувальників; розрізняти права та обов'язки опікунів та піклувальників; знати права дитини, над якою встановлено опіку чи піклування та порядок здійснення контролю органом опіки та піклування за дотриманням прав дитини, над якою встановлено опіку або піклування; характеризувати суть, значення та зміст договору про патронат.	Питання, практичні завдання, тестові завдання
4/4 Л12, С10	Тема 12. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу	Знати поняття прийомної сім'ї; порядок її утворення та влаштування дітей до неї; права та обов'язки прийомних батьків; матеріальне забезпечення прийомної сім'ї; знати поняття дитячого будинку сімейного типу; порядок його створення та ліквідації; влаштування дітей до дитячого будинку; розрізняти права та обов'язки батьків-вихователів; знати законодавче регулювання	Питання, ситуації для аналізу, тестові завдання

		матеріального забезпечення дитячого будинку сімейного типу; соціального супроводу дитячих будинків сімейного типу та здійснення контролю за умовами проживання вихованців.	
4/8 Л13, С11	Тема 13. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів	Знати сімейні права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів (баби, діда, прабаби, прадіда, братів, сестер, мачухи, вітчима, особи, що взяла у свою сім'ю дитину); порядок вирішення судом спорів щодо участі інших членів сім'ї та родичів у вихованні дитини; розуміти передумови виникнення взаємних аліментних зобов'язань; знати розмір аліментів та порядок визначення заборгованості за ними.	Питання, практичні завдання, тестові завдання модульний контроль

СХЕМА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Семестр IV

	1 т и ж д е н ь	2 т и ж д е н ь	3 т и ж д е н ь	4 т и ж д е н ь	5 т и ж д е н ь	6 т и ж д е н ь	7 т и ж д е н ь	8 т и ж д е н ь	9 т и ж д е н ь	1 0 т и ж д е н ь	1 1 т и ж д е н ь	1 2 т и ж д е н ь	1 3 т и ж д е н ь	1 4 т и ж д е н ь	1 5 т и ж д е н ь	1 6 т и ж д е н ь
Лекції	Л1 Л2		Л3	Л4	Л5	Л6	Л7		Л8	Л9	Л10		Л11	Л12	Л13	
Семінарські заняття		С1	С2		С3		С4	С5	С6		С7	С8	С9		С10	С11
Контроль знань							МК1				МК2				ІНД3	МК3

Л1 - лекції

С1 - семінарське заняття по темі 1

МК1 - модульний контроль 1

ІНД3 - індивідуальне навчально-дослідне завдання

ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Для якісного засвоєння курсу необхідна систематична та усвідомлена робота студентів в усіх видах навчальної діяльності: лекції, семінарські та практичні заняття, консультації, самостійна робота як індивідуальна, так і під керівництвом викладача.

При проведенні аудиторних занять домінуючими є проблемні, індивідуально-диференційовані, особистісно-орієнтовані форми проведення занять та технології компетентнісного навчання.

На лекціях у формі активної бесіди з елементами навчальної дискусії розглядаються основні теоретичні положення теми, які вимагають роз'яснення та уточнення з боку викладача. На лекціях вимагається активна участь студентів у обговоренні ключових положень теми, ведення стислого конспекту лекції.

Теоретичні знання, отримані студентами під час лекцій, обговорюються більш детально на

практичних та/або **семінарських занять** у формі міні-дискусій, представлення міні-проектів, розв'язування практичних завдань (кейсів), розгляду правових ситуацій, складання правових і процесуальних документів.

При підготовці до семінарських занять студент опрацьовує теоретичні питання відповідно до плану заняття, звертаючи увагу на вимоги щодо оформлення. Інформаційними джерелами для здобувачів освіти є конспект лекцій та наведений у навчальних матеріалах перелік рекомендованої літератури щодо кожної теми. За наявності серед завдань семінарського заняття підготовки реферату – робота здобувачів освіти полягає у підготовці належно оформленого реферативного дослідження та публічного представлення його результатів.

На практичних заняттях передбачається формування навичок застосування правових норм до конкретних обставин. Ситуативні завдання розв'язуються за наступним алгоритмом:

1. Встановлення кола суспільних відносин, які передбачаються завданням.
2. Правова характеристика суті ситуаційного завдання.
3. Визначення нормативно-правової бази, необхідної для вирішення конкретної ситуації.
4. Всебічне і повне обґрунтування правових висновків стосовно вирішення конкретної ситуації.

Оскільки формування практичних навичок базується на основі теоретичних знань, на практичних заняттях може здійснюватися поточний контроль у формі тестового опитування.

У процесі практичного та/або семінарського заняття студенти вчатьсЯ формулювати свою точку зору, вільно володіти професійними термінами, логічно викладати матеріал, підбирати докази у підтвердження своїх думок, вчатьсЯ публічно виступати, правильно застосовувати норми права на практиці та приймати власні рішення у невизначених ситуаціях.

Питання для обговорення, практичні та індивідуальні завдання для підготовки до семінарських та практичних занять, конкретні вимоги до окремих тем занять подані у відповідних методичних вказівках.

Терміни проведення різних форм занять наведені у схемі вивчення дисципліни.

ВИМОГИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Основним завданням самостійної роботи студентів є набуття навичок самостійного опрацювання фахових інформаційних джерел та оволодіння практичними навичками тлумачення і застосування правових норм як національного, так і міжнародного права.

Самостійна робота студентів організовується шляхом видачі індивідуального переліку питань і практичних завдань з кожної теми, які не виносяться на аудиторне опрацювання. Крім того, по деяких темах передбачається написання рефератів, міні-проектів, підготовки презентаційних матеріалів. Обсяг самостійної роботи визначається кількістю годин, передбачених робочою програмою.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою відповідно [до Положення про порядок рейтингового оцінювання знань \(освітніх досягнень\) здобувачів вищої освіти.](#)

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється шляхом проведення контрольних заходів, які включають:

- *поточний контроль,*
- *модульний контроль,*
- *виконання індивідуального навчально-дослідного завдання*
- *підсумковий контроль у формі заліку.*

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних і семінарських занять і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи.

Ключовими методами демонстрації студентами результатів навчання при поточному контролі є:

- усне опитування - передбачає розгорнуту відповідь студента на оцінку; він повинен самостійно пояснити вивчений матеріал, довести наукові положення, навести власні приклади;
- дискусія - обґрунтування власної позиції у вирішенні проблемних питань;

- письмове опитування - з'ясування в письмовій формі ступеня оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками з тем дисципліни, визначення їх якості - правильності, точності, усвідомленості, вміння застосувати знання на практиці;

- тестова перевірка як один із видів письмового опитування - передбачає визначення рівня сформованості знань і вмінь з певної теми дисципліни за допомогою тестів відкритої і закритої форм;

- вирішення ситуативних завдань (кейсів) - проводиться з метою об'єктивного з'ясування спроможності студентів застосовувати правові норми, до конкретних життєвих ситуацій, перевірки професійних компетентностей із прийняття рішень в умовах невизначеності.

Ключовими формами демонстрації студентами результатів навчання при поточному контролі є:

- індивідуальна перевірка - проводиться щодо конкретних студентів і має на меті з'ясування рівня засвоєння студентом знань, умінь і навичок, рівня формування професійних компетентностей;

- фронтальна перевірка - форма контролю, що спрямована на з'ясування рівня засвоєння студентами програмного матеріалу за порівняно короткий час. Вона передбачає короткі відповіді з місця на короткі запитання або письмову роботу;

Модульний контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних (семінарських) занять з певного змістового модуля.

Основною формою модульного контролю є завдання, які включають перевірку теоретичних положень курсу, можуть містити практичні або тестові завдання.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) – форма організації навчання, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальні завдання виконують студенти самостійно під керівництвом викладачів. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом.

ІНДЗ є видом позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується оцінюванням. Це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, вмінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, практичних занять, охоплює тему, декілька тем або зміст навчальної дисципліни загалом

Метою ІНДЗ є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Підсумковий контроль у формі диференційованого заліку - оцінюється на підставі результатів поточного та модульного контролів, захисту ІНДЗ, не передбачаючи обов'язкової присутності студента.

ПРИКЛАД розрахунку підсумкової оцінки, якщо форма підсумкового контролю диференційований залік	Модуль 1 (поточне опитування)	Модуль 2 (підсумков ий модульний контроль)	Модуль 3 (ІНДЗ)	Модуль 4 (екзамен)	ПІДСУМКОВА ОЦІНКА
Вагові коефіцієнти, %	70	20	10	—	100
Бали здобувача освіти	80	85	90	—	82 бали
Формула розрахунку підсумкової оцінки в балах: $80 \cdot 0,7 + 85 \cdot 0,2 + 90 \cdot 0,1 = 82$					

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ ТА ПЕРЕСКЛАДАННЯ.

Здобувач освіти повинен дотримуватись [Правил внутрішнього розпорядку Коледжу](#) та відвідувати заняття згідно з розкладом. Очікується, що студенти відвідають усі лекції та семінарські заняття курсу. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, відрядження, участь у науково-дослідницьких заходах, міжнародне стажування навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідувати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватись термінів, що визначені для виконання усіх видів письмових робіт, які передбачено у межах курсу.

Пропущені заняття та незадовільні оцінки (поточний контроль, ПМК) повинні бути відпрацьовані згідно графіку консультацій викладача. Роботи (ПМК, ІНДЗ), які здаються із порушенням термінів без поважних причин, можуть бути оцінені на нижчу оцінку (до 10 балів).

До початку сесії студенти повинні виконати усі підсумкові контрольні заходи і отримати по кожному з Модулів 1, 2, 3 не менше 60 балів.

ПОЛІТИКА ЩОДО АПЕЛЯЦІЙ.

Студент має право оскаржити оцінку, отриману за результатами підсумкового семестрового контролю (крім незадовільної оцінки). Такі випадки регулюються [Положенням про апеляцію результатів підсумкового контролю знань студентів](#). Перескладання незадовільних оцінок здійснюється відповідно до [Положення про порядок ліквідації академічних заборгованостей здобувачами вищої освіти](#).

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.

У Коледжі академічна доброчесність регулюється [Положенням про академічну доброчесність](#) та передбачається за замовчуванням. Це означає, що усі здані роботи є результатом розумової праці студента, їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв), втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політики Коледжу та документи щодо академічної доброчесності (як інституційного, так і загальнодержавного значення) наведені на сторінці Коледжу [АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ](#)

ЛІТЕРАТУРНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА КУРСУ

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Сімейне право України: підручник / за ред. А. О. Дутко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 480 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2605/1/simeine%20pr.pdf>
5. Дякович М.М. Сімейне право України : навч. посіб. / М.М. Дякович. – Харків : ЕКУС, 2022. – 416 с.
6. Сімейне право України: підручник/Т.В. Боднар, В.С. Гопанчук, О.В. Дзера [та ін.]; за заг. ред. Т.В. Боднар та О.В. Дзери. 2-ге вид., стереотип. Київ: Юрінком Інтер, 2020, 520 с.